

RECONSTITUIREA TEHNOLOGIEI REALIZĂRII GĂITANELOR

Vasilica TOPOLEANU

Metoda procesului de restaurare, reconstituirea parțială sau totală a pieselor deteriorate, presupune o documentare amănunțită asupra tuturor aspectelor: material, tehnică, ornamentală, dimensiuni, funcție.

Această metodă este inclusă în ansamblul de măsuri menite să reintegreze un bun patrimonial circuitului firesc, cercetare-public, excluzând categoric intervențiile care i-ar modifica structura, forma, stilul sau maniera specifică epocii în care a fost creat.

Pentru realizarea unor reconstituiri corecte, fără riscul de a face o operă de ficțiune, lipsită de bază științifică, restauratorul trebuie să se ridice la nivelul unei calificări superioare. Acest lucru se obține prin cunoașterea și însușirea tehnicii și tehnologiilor de realizare a tuturor categoriilor de piese: lemn, pictură, textile, etc.

În domeniul țesăturilor, o serie de procese tehnologice și procedee tehnice clasice sunt cunoscute, fiind consemnate în publicațiile de specialitate. Un număr însemnat de tehnici tradiționale, mai vechi, necesită însă a fi cercetate, iar informația tehnică, înregistrată. În acest sens, se înscrie și cercetarea noastră privind procesul tehnologic pentru realizarea găitanelor.

Găitanele sau **galoanele**, alături de ciucuri, franjuri, alcătuiesc acele articole ale industriei textile care poartă numele de ceaprazuri sau pazmanterie. Acestea sunt elemente ornamentale utilizate atât în broderia cultă medievală, cât și în cea populară.

Găitanele sunt realizate din fire de aur, argint, mătase sau lână, împletite în șireturi, șnururi subțiri sau groase și montate în benzi monocrome, marcând liniile tiparului, sau meșteșugit împletite, alcătuind nasturi sau cheotori (Foto 1, 2, 3).

Cercetările efectuate asupra istoriei costumului de curte în Țările Române menționează folosirea găitanelor din fir de aur, argint și mătase, în mod curent, încă din secolul al XIII-lea.

În portul popular, utilizarea acestora se pierde în timp, constituind cel mai simplu și mai ușor mod de înfrumusețare a pieselor de port.

Bibliografia studiată, precum și materialul arheologic descoperit și investigat de noi, atestă că acest element de decor a fost folosit în primul rând pentru ornamentarea pieselor de port, și, mai târziu, pentru realizarea broderiilor decorative. Șnurul de aur sau argint era utilizat în cadrul broderiilor pentru obținerea aceluși ornament puternic reliefat, caracteristic fazei barocului secolului al XVIII-lea.

Aria geografică de răspândire a acestei forme de ornamentare este generală, fiind întâlnită la toate popoarele.

Atenția noastră s-a îndreptat asupra utilizării găitanelor la piesele de port românești și

aromânești - corespunzător patrimoniului din cadrul Muzeului de Etnografie tulcean.

În cazul portului popular românesc acest procedeu de decorare a fost utilizat pentru piesele de port confecționate din țesătură de lână, în special la mantale. Portul aromânilor se distinge prin utilizarea pentru decorare, cu preponderență, a găitanelor. Acest procedeu, în ciuda simplității sale, permite realizarea unor motive adeseori foarte complicate și totodată sensibil diferențiate.

Dincolo de motivul ornamental propriu-zis, intervine însă și efectul datorat calității materialului. Firul de lână, sau din păr de capră, din țesătură este aspru, mat și de o oarecare rigiditate; firul de mătase, lână fină (de calitate superioară), este lucios și flexibil, iar firul de argint și aur aduce acestui costum, de mare sobrietate, nota de fast și strălucire (Foto 4).

Gama cromatică a găitanelor cuprinde culorile de bază: galbenul, albastru, roșu, ultimul fiind prezent într-o gamă mai mare de nuanțe, care merg de la vermillon și corai până la roșu englez. Foarte frecvent este negrul, în timp ce albul apare rar, doar pe costumele albe.

Dispoziția găitanelor constituie un alt factor de diferențiere și analiză: de la firul unic, izolat, care subliniază tivurile hainelor și tiparul, până la alăturarea găitanelor strâns cusute unul de altul, pentru a forma o suprafață compactă, acoperind porțiuni mari din piesă.

Găitanele se executau de femei, cărora le reveneau toate activitățile legate de pregătirea firelor. Excepțional, această îndeletnicire o practicau și bărbații mai îndemânatici.

Instrumentul folosit pentru realizarea găitanului se numește *cópane cu ciócane* și este alcătuit dintr-o copaiie (albie) mare din lemn, acoperită de obicei cu sac din lână și opt *ciócane*. *Ciócanele* sunt confecționate din lemn, de preferință din fag, de formă fusiformă, cu lungimea de 24 cm. Pe acestea se înfășoară firul din care se va forma șnurul. Cantitatea de fir de pe *ciócan* depinde de lungimea pe care dorim s-o realizăm (Foto 5, 6).

După ce am înfășurat firul se face un laț (nod), lăsând liber un capăt de fir de circa 50cm. Cu acest capăt prindem *ciócan*-ul de sfoară, care fixează sacul de *cópane*. Astfel prinse toate *ciócane*-le, le distribuim de o parte și de alta a părții bombate a *cópane*-i: 3 și, respectiv 5.

Pentru a înțelege procesul tehnologic vom numerota *ciócane*-le cu 1, 2, 3, 4, 5,...8. Tehnica constă în a duce, de la dreapta la stânga și invers, câte două *ciócane*, încât, în tot timpul execuției să avem același număr de trei și cinci piese. Acest proces se prezintă astfel:

Faza	stânga	dreapta
0	1 2 3	4 5 6 7 8
I	6 1 2 3 7	4 5 8
II	6 3 7	1 4 5 8 2
III	5 6 3 7 8	1 4 2
IV	5 7 8	6 1 4 2 3

V	4 5 7 8 2	6 1 3
VI	4 8 2	5 6 1 3 7
VII	1 4 8 2 3	5 6 7
VIII	1 2 3	4 5 6 7 8

Lungimea firului pe *ciócane* trebuie să fie egală, slăbind după dorință din nod, atunci când este nevoie.

Tensionarea firelor, respectiv uniformitatea aspectului găitanului, se obține datorită greutății celor opt *ciócane* și a forței cu care acestea sunt manevrate.

Șnurul obținut se face ghem, prins de sfoară printr-un laț.

Reconstituit din materialul corespunzător piesei pe care o supunem procesului de restaurare, acest element de decor va reda aspectul dorit, iar intervenția noastră va avea baza științifică necesară.

BIBLIOGRAFIE :

1. *Dicționarul Explicativ al Limbii Române*, Ed. Enciclopedică, București, 1980.
2. T. Papahagi, *Dicționarul aromân*, Ed. Enciclopedică, București
3. Corina Niculescu, *Istoria costumului de curte în Țările Române*, București, 1985; Alexandru Alexianu, *Mode și veșminte din trecut (vol.I și II)*, Ed. Meridiane, București, 1971.
4. *Fragmente de pansmanterie*, datate sec. XVIII, provenite de la biserica Sf. Atanasie din Niculițel, jud. Tulcea, au fost conservate în cadrul Laboratorului de restaurare-conservare al ICEM Tulcea.
5. Ana -Maria Musicescu, *Broderia veche românească*, Ed. Meridiane, București, 1985; V. Vătășianu, *Istoria artei feudale în Țările Române*, vol. I, București, 1958.
6. Lucia Apolzan, *Portul și industria casnică textilă în Munții Apuseni*, Oradea, 1968; Elena Secoșan și Steluța Pârâu, *Portul popular românesc din județul Tulcea*, Muzeul "Delta Dunării", Tulcea, 1980; Alex. Guduvan, P.Petrescu și colaboratorii, *Arta populară a aromânilor din Dobrogea*, Ed. Meridiane, București, 1978; Al. Alexianu, *Op.cit.*

Foto 1

Foto 2

Foto 3

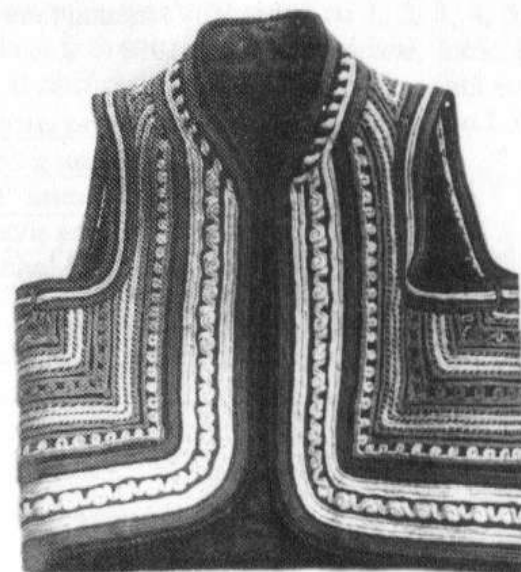

Foto 4

Foto 5 - ansamblul tehnic pentru realizarea găitanelor
(cópâne cu ciócane)

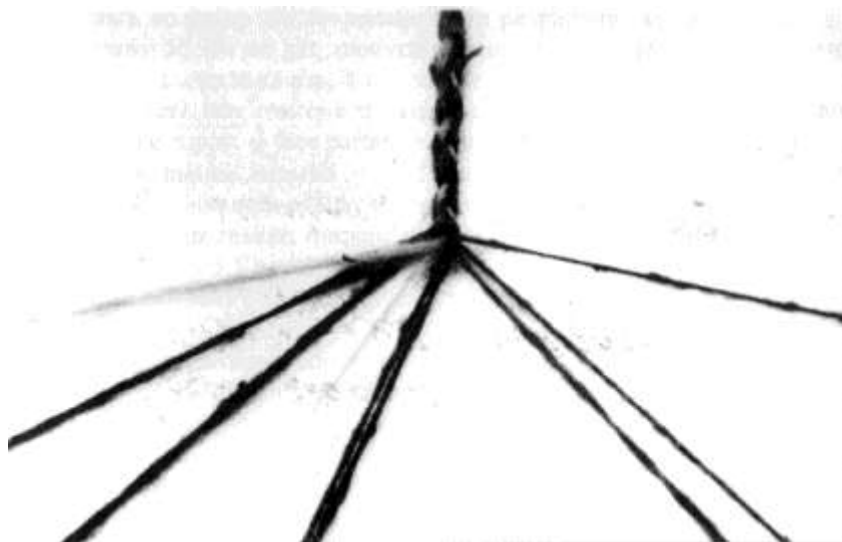

Foto 6